

Lange Voorhout 14, Postbus 20102, 2500 EC 's-Gravenhage, tel. 070-62 41 31

In de afgelopen twee jaren hebben wij U, middels onze Nieuwsbrieven, op de hoogte gehouden van de gang van zaken rond de Brede Maatschappelijke Discussie over Energiebeleid. Als U dit nummer ontvangt, is het Eindrapport van de BMD net aangeboden aan Regering en Parlement. In dit nummer treft U een zeer beknopte samenvatting aan van het Eindrapport.

Met deze laatste Nieuwsbrief nemen wij afscheid van U. Echter, niet voordat wij U hartelijk hebben bedankt voor Uw belangstelling voor de BMD. Velen Uwer hebben daaraan een belangrijke bijdrage geleverd, zowel door middel van schriftelijke inbreng, alsook mondeling tijdens de hoor- en controversezittingen en op discussiebijeenkomsten.

Het woord is nu aan Regering en Parlement. Zelden hebben beleidsmakers beschikt over informatie op één beleidsterrein, die vanuit alle hoeken van onze samenleving is aangedragen. Nog nimmer heeft het Parlement besluiten kunnen nemen gewapend met kennis van de meningen over zoveel aspecten van één complex vraagstuk afkomstig van zo velen. Moge de unieke inspraak door middel van de Brede Maatschappelijke Discussie ook leiden tot een in kwaliteit en draagwijdte unieke besluitvorming over het toekomstige energiebeleid in Nederland.

M. L. de Brauw

HET EINDRAPPORT VAN DE BREDE MAATSCHAPPELIJKE DISCUSSIE OVER ENERGIEBELEID

De belangrijkste uitkomsten van de Brede Maatschappelijke Discussie over het Energiebeleid kunnen worden samengevat in de hiernavolgende punten, die de basis kunnen vormen voor het door de overheid te voeren energiebeleid:

- verdergaande bezuinigingen in het energiegebruik; enerzijds door een mindere groei daarvan, anderzijds door besparingen;
- versnelde invoering van duurzame energiebronnen, mede omdat deze minder problemen met zich meebrengen voor het milieu;
- geen uitbreiding op dit moment van de toepassing van kernenergie; de twee kerncentrales te Borssele en Dodewaard openhouden;
- terughoudendheid ten aanzien van het gebruik van steenkool en aardolie en in mindere mate ten aanzien van dat van aardgas;
- elektriciteitsproductie voornamelijk door provinciale of regionale bedrijven; meer mogelijkheden schepden voor „zelfopwekkers”.

Een beleid gebaseerd op deze uitgangspunten kan rekenen op de grootste aanvaarding onder de bevolking.

Inspraak en onderzoek

De Stuurgroep concludeert in het Eindrapport dat de BMD heeft voldaan aan het criterium „breed”: vrijwel volledig zijn de argumenten die een rol spelen bij de energiediscussie aan de orde geweest; ook hebben vertegenwoordigers van zeer vele visies deelgenomen en tenslotte heeft een numeriek grote deelname door de bevolking plaatsgevonden, zeker in vergelijking met andere landelijke inspraakprocessen. De Stuurgroep wijst er daarbij wel op dat zij een nog grotere deelname had verwacht; verschillende factoren hebben de inspraakbereidheid echter negatief beïnvloed.

Na de verschijning van het Tussenrapport – begin 1983 – startte de discussiefase van de BMD. De Stuurgroep heeft de deelname hieraan gestimuleerd door:

- zelf discussiebijeenkomsten te organiseren en onder haar verantwoordelijkheid te doen begeleiden: de plaatselijke discussies;

Het Eindrapport is voor f 14,50 te koop bij de boekhandel. Wij mogen U lezing ervan van harte aanbevelen.

- discussiebijeenkomsten te bevorderen in organisaties en maatschappelijke verbanden: de organisatiediscussies;
- discussiebijeenkomsten te bevorderen in het voortgezet en voorbereidend hoger onderwijs: de onderwijsdiscussies;
- op een beperkte schaal toe te staan dat zij, die niet in staat of bereid waren aan een discussiebijeenkomst deel te nemen, het BMD-vragenformulier schriftelijk konden aanvragen om zo hun standpunten kenbaar te maken; deze beperkte categorie zijn de „individuele aanvragers”.

Aan de plaatselijke discussies hebben ruim 19.000 mensen deelgenomen; aan de organisatiediscussies ongeveer 14.000 en aan de onderwijsdiscussies circa 3.000; er waren ruim 5.400 individuele aanvragers. Van de circa 41.000 uitgereikte en aangevraagde vragenformulieren, heeft de Stuurgroep er 25.635 terug ontvangen.

In het voorjaar van 1983 heeft de Stuurgroep zich bovendien tot ruim 340 maatschappelijke organisaties gericht, met het verzoek hun standpunt over de energieproblematiek kenbaar te maken. De Stuurgroep ontving hierop ongeveer 200 reacties.

De Stuurgroep heeft de reacties van de discussianten en van de maatschappelijke organisaties – in overeenstemming met het Instellingsbesluit – beschouwd als inspraak en dus als basis voor de vaststelling van het draagvlak voor beleidskeuzen. Bovendien heeft de Stuurgroep via representatieve steekproeven onderzoek laten uitvoeren naar meningen onder de bevolking. De resultaten van dit onderzoek hebben informatie verschaft over het bereik van de Brede Maatschappelijke Discussie, over opvattingen over het energiebeleid (en de betekenis daarvan, zoals die in brede lagen van de bevolking leven) alsmede over argumenten voor bepaalde keuzen.

Met nadruk distantieert de Stuurgroep zich echter van het gebruik van opiniepeilingen als basis voor het draagvlak van beleidskeuzen.

Bij de presentatie van de gegevens van de sprekers heeft de Stuurgroep in het algemeen de oordelen van de deelnemers aan de plaatselijke discussies, de organisatiediscussies, de onderwijsdiscussies en de individuele aanvragers afzonderlijk weergegeven. Dit heeft het voordeel dat het Eindrapport niet alleen informatie bevat over globale meningen, maar ook laat zien in hoeverre er tussen verschillende groepen deelnemers aan de maatschappelijke discussie verschillen in opvatting bestaan. Slechts op een enkele plaats (zoals bij het vaststellen of er voor bepaalde standpunten een meerderheid bestond) heeft zij de aantallen uit de verschillende categorieën discussiedeelnemers opgeteld. De uitkomsten van die optellingen zijn niet vermeld omdat de Stuurgroep nadrukkelijk de indruk wil vermijden, als zou een percentageverschil in steun voor een opvatting tussen bijvoorbeeld 49% en 51% van betekenis zijn. De Brede Maatschappelijke Discussie mag niet uitmonden in een pseudoreferendum. De Stuurgroep acht het namelijk van belang Regering en Parlement op de hoogte te stellen van zowel het bestaan van minderheden die een bepaalde opvatting steunen, als van aanwezige meerderheden.

Fossiele brandstoffen

De deelnemers aan de BMD geven over het algemeen de voorkeur aan een terughoudend beleid ten aanzien van het gebruik van fossiele brandstoffen.

De Stuurgroep concludeert dat de uitbreiding van het steenkoolaandeel in de energievoorziening op korte termijn kan worden beperkt tot de ombouw van gas/olie-gestookte centrales, waar dat op een voor het milieu verantwoorde wijze en met te verwachten kostenvoordelen kan. Het beleid zal tevens rekening moeten houden met een geleidelijke uitbreiding van het kolenaandeel op langere termijn via relatief schone verbrandingstechnieken en eventueel via een (geleidelijke en gedeeltelijke) overgang van aardgas op kolengas.

Op korte termijn kan het beleid gericht blijven op een verder terugbrengen van het aandeel van aardolie in de energievoorziening, vooral door efficiencyverbetering en besparing. Een snellere exploitatie van de aardgasreserves valt pas te overwegen als aannemelijk kan worden gemaakt dat van een productief gebruik van de extra aardgasbaten meer profijt voor toekomstige generaties mag worden verwacht dan van exploitatie op een later tijdstip.

Duurzame energiebronnen

Een duidelijke meerderheid van de deelnemers aan de BMD (56-75%) vindt dat de verdere mogelijkheden van het gebruik van duurzame energiebronnen (wind, zon e.d.) zo snel mogelijk moeten worden onderzocht en benut. Ook de institutionele sprekers zijn het erover eens dat de toepassing van deze energiebronnen moet worden bevorderd; alleen over het tempo waarin dat kan gebeuren verschilt men van mening. De Stuurgroep trekt de conclusie dat een krachtig overheidsbeleid in deze noodzakelijk is en dat een intensief programma van onderzoek, ontwikkeling en demonstratie is vereist.

Kernenergie

Op grond van de uitspraken van de vier categorieën individuele deelnemers concludeert de Stuurgroep:

- dat voor uitbreiding van de toepassing van kernenergie slechts een beperkte ondersteuning bestaat (21%, naar categorie variërend tussen 17 en 26%);
- dat het definitief afwijzen van kernenergie en het op korte termijn sluiten van de bestaande centrales wordt ondersteund door een zeer aanzienlijke minderheid (47%, naar categorie variërend tussen 33 en 58%);
- dat het standpunt „het gebruik moet voorlopig beperkt blijven tot de twee bestaande centrales” door een aanzienlijke minderheid wordt ondersteund (30%, per categorie variërend tussen 16 en 40%). De opvattingen van deze groep blijken uiteen te lopen bij de beantwoording van de vraag over de ontwikkeling van kernenergie in de verdere toekomst.

Het is echter vanzelfsprekend dat de eerst genoemde groep niet voor sluiting van de bestaande centrales kiest, zodat er een krappe meerderheid blijkt te bestaan voor het openhouden van de bestaande kerncentrales Dodewaard en Borssele.

Wat de institutionele sprekers betreft, kan – met alle reserves ten aanzien van een „optellen” van maatschappelijke organisaties – het volgende worden opgemerkt, aldus de Stuurgroep.

In de bijdragen van institutionele sprekers valt op dat werkgeversorganisaties en instellingen belast met de energievoorziening in overwegende mate vóór uitbreiding van kernenergie zijn. De sector wetenschap blijkt verdeeld over alle drie standpunten. Werknemersorganisaties en instanties op het gebied van milieubescherming, welzijn en levensbeschouwing kiezen daarentegen meestal voor „voorlopig beperken tot bestaande centrales” of „definitief afwijzen kernenergie”.

Binnen de Stuurgroep wordt aan diverse overwegingen over toepassing van kernenergie een verschillend gewicht toegekend. Op basis van de in de BMD gebleken voorkeuren trekt de Stuurgroep in haar geheel de volgende conclusies:

- een beslissing nu tot uitbreiding van de toepassing van kernenergie in Nederland ligt niet voor de hand;
- de kerncentrales Dodewaard en Borssele kunnen worden opgehouden;
- aangezien bij uitvoering van welk standpunt dan ook de afvalproblematiek aan de orde zal zijn, dient met kracht verder gewerkt te worden aan een oplossing hiervoor.

Deze conclusies trekt de Stuurgroep in het besef dat ze niet in overeenstemming zijn met de wensen van een aanzienlijk deel van de individuele en institutionele sprekers.

Niettemin acht zij het draagvlak voor de hier aanbevolen beleidslijn het grootste.

Structuur van de elektriciteitsvoorziening

Op basis van de antwoorden op de vragen over de structuur van de elektriciteitsvoorziening, komt de Stuurgroep tot de conclusie dat een beleid waarbij de elektriciteitsproductie in grote centrales wordt verzorgd door provinciale of regionale bedrijven in onderlinge samenwerking de meeste steun geniet; de provinciale of regionale overheid verantwoordelijk is voor de hoofdlijnen van het beleid. Het geheel staat vooral onder controle van Provinciale Staten en Gemeenteraden. De Regering in Den Haag houdt uit de verte een oogje in het zeil. Ze treedt alleen op bij beslissingen van landelijk belang (b.v. over kernenergie).

Daarnaast is er een ruime meerderheid voor de mogelijkheid dat naast de grote (overheids)elektriciteitsbedrijven, ook particulieren beperkte hoeveelheden elektriciteit mogen produceren en deze elektriciteit op nader overeen te komen voorwaarden aan anderen mogen doorleveren via de bestaande openbare netten.